

MONESTIR DE SANTA MARIA DE L'ESTANY

1. LOCALITZACIÓ
2. APROXIMACIÓ HISTÒRICA AL MONESTIR
  - 2.1 CREACIÓ ()
  - 2.2 ETAPES cronològiques.....expansió.... senyors feudals? (monestir com a unitat d'explotació)
  - 2.3 Què és un ordre religiós i Orde monàstica? Què significava ser monjo? (obligacions, devocions, fills-es secundaris). Agustinians? Com podies fer-te monjo a la Catalunya medieval? Fill de pagès=fill de noble? .
  - 2.4 El monestir com a senyoria feudal: possessions,etc
  - 2.5 EL MONESTIR DE L'ESTANY I CASTELLTERÇOL
  - 2.6 ESPAIS DEL MONESTIR:
    - 2.6.1 L'església de Santa Maria: parts.... Foto planta, absis, cimbori, nau lateral, portalada, volta de canó, altar, nau lateral. Finestres amb els detalls escultòrics, arcs llombards? **visita in situ guiada**
    - 2.6.2 Aproximació a la mentalitat religiosa medieval: El claustre. definició, funció, (un/ dos pisos). Exemples a Catalunya. Els capitells-simbologia (relleu escultòric, funció didàctica, tipologia- vegetals, geomètric, figuratiu....) **activitat treball cooperatiu**
    - 2.6.3 Altres dependències (incloure definició): refetor? Sala capitular? Dormitori, escriptorium.....
    - 2.6.4 Qui eren els artistes picapedrers? Eines /gremi
    - 2.6.5 Museu?????: cercar alguna peça que m'interessi que trobin: clau de volta....

Visita i activitats

1.- Visita guiada pel professor sobre la història del monestir i les característiques arquitectòniques exteriors i interiors de l'església. La visita al museu és opcional. (duració 40-45 minuts)

2.- Activitat de treball cooperatiu: "*Trobeu el vostre capitell*"

El grup-classe es divideix per parelles d'alumnes. El professor reparteix una imatge del capitell a cada parella. L'activitat consisteix en que els alumnes localitzin en el claustre els seus capitells. Quan la localitzen tornen la imatge al professor que els en reparteix un altre. Així aniran fent totes les parelles fins que hagin localitzat la majoria d'imatges (15 minuts). Un cop acabat reunim els alumnes i repartim totes les imatges. Acte seguit iniciem el recorregut al voltant del claustre on els alumnes explicaran el significat de les seves imatges-capitell (el professor complementa l'explicació). Aquesta part durarà uns 25-30 minuts.

3. Fer power point sobre altres esglésies i monestirs medievals: sant Benet del Bages, Sant Pere Caserres, sant Climent Taüll..... Exposició oral a classe.

4.- Fer un vídeo

Vocabulari

Webgrafia i bibliografia

- Pladevall, Antoni / Vigué, Jordi.- *El monestir romànic de Santa Maria de l'Estany*. Artestudi edicions. Barcelona, 1978.
- Massons i Rabassa.- *La iconografia del diable al claustre de Santa Maria de l'Estany*.

El claustre tenia sota el pati un gran dipòsit d'aigua, al centre una font i la resta jardí.

Es troba adossat a l'església

Als angles hi ha grups de cinc capitells. 72 capitells, divuit a cada galeria.

Representacions zoomòrfiques

Representacions del diable i dels vicis: en l'escena de les temptacions de Jesús (**cap. 7c**), en la del judici de les ànimes (**cap. 17a**) i en el capitell **33a**

Capitells historiat

Són els capitells que representen escenes amb la intervenció d'alguns personatges. En la galeria de tramuntana (la del costat de l'església) hi ha els capitells de temes bíblics, des de la creació (**cap. 1a**) fins al judici final (**cap. 17a**).

Hem d'afegir el capitell on apareix el pantocràtor a la galeria de llevant (**cap. 65a**) i el que apareixen dos àngels que fan sonar el corn a la galeria de ponent (**cap. 34b**).

Home-heroi (identificat amb Samsó o el déu Hèracles) amarrant amb cada braç una fera a banda i banda d'ell. Les feres semblen cavalls als capitells 23 i 24, i dos monstres amb aspecte de rèptil al capitell 56.

Escenes de la vida quotidiana, com a la galeria de llevant (**cap. 55 i 56**), la noia que es pentina la llarga cabellera i la mateixa noia amb el seu estimat (**cap. 57c**)

Galeria nord

Aquesta galeria és la que comunica el claustre amb l'església

Capitell 1/ cara A: **Creació d'Adam i Eva**

A l'esquerra apareix Déu (nimbe sobre el cap), vestit amb túnica i mantell, abraça Adam nu a qui ha donat vida. Al centre de l'escena Déu modela el cos nu d'Eva, mentre Adam nu dorm recolzat en un arbre a la part inferior.

mantell? Nimbe?

Capitell 1/Cara B: *Pecat original d'Adam i Eva*

Sota una triple arcada es representa l'escena del pecat original. Adam i Eva apareixen nus tapant-se les seves parts íntimes amb una fulla de parra. Eva, amb una cinta al cap que li recull els cabells, està situada a l'esquerra agafant el fruit prohibit de l'arbre de la saviesa sota l'atenta mirada de la serp enroscada en el tronc. Adam s'opremeix la gola amb la mà dreta, com si sentís dolor per haver menjat també el fruit prohibit. El diable-serp els ha enganyat prometent-los que amb el fruit coneixeran el bé i el mal i que no moriran. Es tapen la nuesa perquè han perdut la innocència. Els cossos són esquemàtics i els caps un xic grossos, desproporcionats.

Capitell 1/Cara C: *El càstig del treball*

A l'esquerra veiem Adam llaurant la terra amb dos bous tirant de l'arada. Davant seu una dona treballa amb el fus de filar. L'escena s'interpreta com una de les conseqüències del pecat original, la condemna al treball després de l'expulsió del paradís. Adam y Eva treballen amb les mans, ell llaurant i ella filant per teixir la vestimenta. Adam, amb barba, bigoti i caputxa, dirigeix els bous de menor proporció i saluda Eva, que porta un vestit força cenyit que li perfila el cos.

Capitell 1/Cara D: *Decoració vegetal*

Capitell 2: *Animals fantàstics*

Tema molt repetit en el claustre de l'Estany. Veiem un parell de grius que es donen l'esquena i es situen en l'angle del capitell. Els grius són animals mitològics ferotges amb el cap i les potes davanteres d'au rapaç i les potes del darrera de lleó. Aquí les potes davanteres es recolzen sobre una esfera. Amb els seus pics es mosseguen les ales esculpides esquemàticament.

Cara F: Idèntica escena que la cara E lateral.

Capitell 3/ Cara A: *presentació de Maria al temple*

Escena de la presentació de María al templo. Aparece a la izquierda la figura de María, sin aureola sobre su cabeza, presentando a su hijo Jesús, cuya testa si aparece nimbada, a un personaje que lo recibe. Sobre ellos una estrella puede representar la presencia del altísimo.

Capitell 3/ Cara B: *L'anunciació*

Cara B: Escena de la anunciación. Nos encontramos ante una escena en la que aparece a la derecha la virgen María ante el arcángel San Gabriel, que le indica con un gesto de su mano la futura concepción del niño Jesús. Al lado de la pareja, aparece la figura de un ave, que observa atentamente la escena.

Capitell 3/ Cara C: **La visitació**

Cara C: Escena de la visitación a Isabel. Representa el momento en que María visita a su prima Isabel, que la recibe con un abrazo. Acompaña la escena en los laterales, dos hojas terminadas en espiral y los tres dados en la parte superior que se repiten en todo el capitel.

Capitell 3/ Cara D: **Decoració vegetal**

Cara D: Sencilla decoració vegetal formada por un par de hojas de acanto que comparten su extremo en los ángulos con las hojas de la cara lateral, terminadas en una especie de gancho que sujeta una especie de botón esférico. El motivo se repite en las tres caras del capitel.

Capitell 4

Cara E: Idéntico a la cara lateral.

Cara F: Idéntico a la cara lateral.

Cara A: Escena del nacimiento de Jesús. Aparece la virgen María en el momento del parto, ayudado por un personaje que se arrodilla y la ayuda, al lado José se sitúa en el ángulo del capitel, y al fondo aparecen el buey y el asno. La escena queda situada bajo un arco de medio punto que hace las veces de portal.

Capitell 5

Cara B: Adoración de los magos. En esta escena aparece la virgen sentada con el niño recién nacido sentado sobre sus rodillas. Alrededor están los tres reyes magos en el momento de la adoración, mientras en la parte superior aparece la estrella de Belén. Sobre la escena, tras un arco que simboliza de nuevo el portal, aparece un ciudad que podría interpretarse comola ciudad de Belén.

Cara C: Fugida a Egipto. Escena en la que José y María huyen con el recién nacido hacia Egipto, élla va montada sobre el burro.

Cara D: Escena en la que aparecen dos leopardos dándose la espalda, y que comparten cabeza con sus semejantes en las caras laterales. Sus colas son mordidas por unos rostros monstruosos que aparecen en la parte superior de la escena. Con la patas delanteras se apoyan sobre unas cabezas humanas situadas en el suelo. Se repite la escena en las tres caras.

Capitell 6

Cara E: Escena idéntica a la cara lateral.
Cara F: Escena idéntica a la cara lateral.

Cara A: Bautismo de Jesús. Jesús bautizado por Juan, que lo sumerge en las aguas, acompañado por otro personaje. Sobre ellos, aparece una ave que podría representar a la paloma.

Capitell 7

Cara B: Escena de las bodas de Canaán. Aparece una mesa repleta de alimentos y de utensilios rodeada por un nutrido grupo de personajes.

Cara C: Escena de las tentaciones de Cristo. Aparece Jesús junto a un demonio que lo tienta con una manzana, rodeados de unas volutas que bien podrían ser del humo emanado por el demonio. Al lado de Jesús, aparece la figura de un ángel.

Cara D: Escena en la que aparecen dos grifos enfrentados en las esquinas, y que comparten cabeza con sus semejantes en las caras laterales. Se muerden sus propias alas con los picos, y apoyan sus patas delanteras en unos rostros situados en la parte inferior. Se repite la escena en las tres caras.

Cara E: Escena idéntica a la cara lateral.
Cara F: Escena idéntica a la cara lateral.

Cara A: Escena de los magos ante Herodes

Capitell 9

Cara B: Matanza de los inocentes. Los soldados de Herodes degüellan a dos niños ante la afligida imagen de una mujer.

Cara C: Presentación de Jesús ante el templo de Jerusalén, entregado por María y José y recibido por el anciano Simeón.

Cara D: Escena en la que aparecen dos grifos enfrentados en las esquinas, y que comparten cabeza con sus semejantes en las caras laterales. Se muerden sus propias alas con los picos, y apoyan sus patas delanteras en unas esferas situados en la parte inferior. Se repite la escena en las tres caras.

Capitell 10

Cara E: Escena idéntica a la cara lateral.
Cara F: Decoración vegetal.

Caras A, B y C : Escena conjunta en las tres caras del capitel en la que se figura la entrada de Jesús en Jerusalén sobre el burro, mientras en el extremo derecho le reciben agitando la palma. Un ángel sobre la escena aparece en la

Capitell 11

Cara D: Escena en la que aparecen dos grifos enfrentados en las esquinas, y que comparten cabeza con sus semejantes en las caras laterales. Se muerden sus propias alas con los picos, y apoyan sus patas delanteras en unas esferas situados en la parte inferior. Se repite la escena en las tres caras.

Capitell 12

Cara E: Escena idéntica a la cara lateral.

Cara A: Escena de la última cena. Sobre una mesa repleta de cuencos y panes, aparecen los doce apóstoles y en el centro la figura de Jesús con el nimbo crucífero tras su cabeza, mientras sostiene un trozo de pan con su mano derecha. A su lado, aparece la figura semidurmiente de Judas.

Capitell 13

Cara B: El lavatorio de los pies. La escena según la cual Jesús lava los pies de sus discípulos antes de despedirse de ellos, que afligidos se sientan en una silla mientras Jesús se arrodilla a sus pies.

Cara D: Decoración vegetal con rostros humanos en la parte central y rostros monstruosos en las esquinas. Se repite la decoración en las tres caras del capitel.

Capitell 14

Cara E: Escena idéntica a la cara lateral.
 Cara F: Escena idéntica a la cara lateral.

Prendimiento, flagelación de cristo y crucifixión.

San Miguel pesando las almas

GALERIA OEST

Falconer i dos gossos perseguint una llebre

La matança del porc

GALERIA EST

Guerrero con escudo redondo clavando su lanza a un animal, mientras sobrevuela la escena una rapaz.

Dona pentinant-se esperant al seu estimat. Els dos s'abracen en l'escena del costat

Dos pagesos batent els cereals

Bou tocant un instrument de corda

Músic tocant un instrument de corda i ballarina

Jesucrist en majestad dins la mandorla

L'anunciació de l'arcàngel miquel a la verge Maria

Cavaller amb escut i llança